

ДО 90 РІЧЧЯ
ЛЕСІ МИКОЛАЇВНИ НАУМОВОЇ

Леся Миколаївна з сином Олексієм

Л.М. Наумова (Підгорна) народилася 13 березня 1929 року у м. Київ. Свого часу батько Лесі Миколаївни займав посаду Голови Президії Верховної Ради СРСР. Своїх трьох дітей вони з дружиною виховували чесними, порядними, чуйними, турботливими та щедрими. Незважаючи на своє соціальне становище, діти Підгорних перейняли родинні традиції та найкращі риси характеру своїх батьків.

У 1951 році закінчила Московський державний університет ім. М.В. Ломоносова за фахом дарвініст-генетик-ботанік. З 1951 по 1954 рр. навчалася в аспірантурі Інституту генетики та селекції АН УРСР (м. Харків). Після її закінчення почала працювати молодшим науковим співробітником лабораторії генетики. Під час роботи в лабораторії займалася схрещуванням сортів м'якої пшениці з житом. Вона виділяла зразки, які хоч і поступалися пшениці за продуктивністю, але за зимостійкістю були на рівні жита.

З 1963 року Леся Миколаївна працює старшим науковим співробітником під керівництвом професора А.Ф. Шулиндіна у відділі тритикале Українського НДІ рослинництва, селекції та генетики ім. В.Я. Юр'єва ПВ ВАСГНІЛ. Л.М. Наумова завжди була дуже простою в спілкуванні з колегами, турбота за своїх співробітників для неї була на першому місці. В різних умовах, часом нелегких, доводилося їм працювати, але Леся Миколаївна завжди могла підбадьорити людей та для кожного знайти слова підтримки. За її турботу та щирість в інституті до цих пір згадують про неї з теплотою та вдячністю.

У 1965 році Л.М. Наумова успішно захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата біологічних наук. З наукових здобутків Лесі Миколаївни слід відмітити, що разом з професором А.Ф. Шулиндіним нею було створено перші природні 42-х хромосомні амфідиплоїди, названі тритикале, які мали колос як у твердої пшениці, а за зимостійкістю – на рівні жита. На основі цих зразків і було створено нову культуру – 42-х хромосомні тритикале та перші його сорти.

З 1966 року Л.М. Наумова працювала старшим науковим співробітником у відділі селекції, генетики та біотехнології ячменю. На той час селекціонерів зацікавила перспектива сполучення кращих властивостей декількох культур в одному новому генотипі. У зв'язку з великими труднощами одержання не лише фертильних, а й стерильних віддалених гібридів ячменю увагу дослідників було сконцентровано на цитологічних дослідженнях віддалених гібридів. Роботи Лесі Миколаївни залишили помітний слід у селекції ячменю – за материнський компонент у схрещуваннях використовували озимий ячмінь, за батьківські – 42-х хромосомні пшенично-житні амфідиплоїди та представники інших родів. Було встановлено фізіологічно активні речовини, обробка якими впливає на зав'язування і формування насіння та підвищує вихід гаплоїдів до 20 %. Застосування таких речовин сприяє подоланню одного з бар'єрів несумісності – ембріонального, також було визначено шлях до подолання інших бар'єрів – гібридного некрозу, стерильності гібридів першого покоління (авторське свідоцтво № 990153, автори Л.М. Наумова, Л.А. Носовська, О.М. Кучеренко).

Одним з досягнень генетики стала розробка схеми одержання гаплоїдів ячменю методом «бульбозум». Але вихід гаплоїдів при запиленні культурного ячменю *Hordeum vulgare* пилком дикорослого *H. bulbosum* був недостатнім (до 50 %) для ведення

селекційного процесу, тому постало питання про підвищення виходу гаплоїдів. Л.М. Наумова із співробітниками велику увагу приділяли обробці вихідного матеріалу гормоном гібереліном, на основі цих досліджень було удосконалено метод одержання гаплоїдів з використанням *H. bulbosum*, що скоротило строки створення нових сортів ячменю (авторське свідоцтво № 1544297, автори Л.М. Наумова, В.Т. Манзюк, Л.А. Носовська, Л.Л. Юшкіна, О.М. Кучеренко).

Люди, які оточували Лесею Миколаївну, ніколи не були для неї лише співробітниками. Деяким співробітникам, які старанно працювали, але не могли вирішити проблеми особистого характеру, вона допомагала з працевлаштуванням, одержанням житла чи присадибної ділянки, тощо.

Лесі Миколаївні довелося пережити в житті і багато гірких часів, але вона мужньо перенесла всі виклики долі, не стала жорстокою та відлюдькуватою. Навпаки, свою любов та турботу вона віддає сину, племінниці, онукам та нам – своїм співробітникам, колегам, друзям.

Славні традиції, започатковані Лесею Миколаївною, продовжують її учні та послідовники – співробітники лабораторій якості та біотехнології, селекції та генетики ячменю.

Поздоровляємо зі святом, зичимо Вам, шановна Леся Миколаївна, щастя, здоров'я, тепла та душевного привіту від усіх нас !

*Козаченко М.Р.,
Ожерельєва В.М.,
Наумов О.Г.*